

ספרות עברית וכללית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי)
פרק שני: דרמה (מחזה מודרני)
פרק שלישי: ספרי קריאה
הפרק הראשון במבחן (שירה) הוא **חובה** (60 נקודות).
מן הפרקים השני והשלישי יש לבחור בפרק אחד ולענות על השאלות לפי ההוראות בו (40 נקודות).
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת היצירות.
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — שירה

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא החברה הישראלית — בין שבר לאיחוי

(60 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 30 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נַעֲרָה מִן הַקְּטָמוֹנִים (חַתָּף־אֶרֶץ) / מִירֵי בֶן שִׁמְחוֹן

נַעֲרָה שְׁחוּרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנֶיךָ
 עֲלִיזָה אֶלְפִנְדָּרִי
 בְּמָקוֹם שְׁנוּעֵד לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים
 מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
 כְּמִי שֶׁעוֹשָׂה הַטוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
 אַחַר כֵּן תְּדַיֵּחַ רֵצְפָה
 וְתִתְקַן פְּרָחִים בְּאֲגָרְטָל
 הִיא מִתְאַיֶּמָה אֶת צְבַע הַחֲלָצָה לְחַצְאֵית
 הִיא לֹא שְׂמָה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנֶיךָ
 הִיא שְׂמָה עַל זֶה שְׂכַבָּה עָבָה שֶׁל "מִיָּק אֶפֶ" וְלֹא רוֹאִים כָּל כֶּךָ.
 בְּכָלֵל זְכוּיֹתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תִלוּיֹת בָּזָה
 הִיא מְקַפֵּדָה לְמֵלֵא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
 וְאֲמוּנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
 מִדֵּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרְצִיּוֹת, אָבֵל בְּצִדְקָה
 בְּהַתְּחַשֵּׁב בְּעֵבְדָהּ שְׂכָל כֶּךָ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אֵיךְ לְהִתְנַהֵג
 זֶה הַטֵּבַע שְׁלָהּ
 הִיא לֹא סוֹבֵלֶת אֶת כָּל אֱלֹהֵי שְׂאוּמְרִים שְׂטִיּוֹת
 שְׂאִין לָהֶם טַעַם
 וְשֵׁלֵא שׁוּמְרִים עַל הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם
 אֲמָא שְׁלָהּ מִתָּה מִהֲתַקֵּף לֵב כְּשֶׁהִיִּתָּה קִטְנָה
 וְאֲבֵא שְׁלָהּ שְׂרֵת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דָתִי עַל יַד הַבַּיִת
 הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שְׁלָהּ יַעֲקֹב
 שֶׁהִתְקַדַּם בְּחַיִּים
 וְהוּא אֲדָמִינִי־סֵרְטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמְּשָׁק שֶׁל הָאוּנִי־בְּרִסִּיטָה
 אַחֲרָאֵי עַל כֶּךָ וְכֶךָ עוֹבְדִים
 שְׂמֻקְבָּלִים אֶת הַמְּשָׁכָרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

(שים לב: המשך השיר והשאלה בעמוד הבא.)

היא כְּתוּבָנִית וּמִסְפִּיקָה 120 מְלִים בְּדָקָה
 הָעֲבוּדָה זֶה הַדָּבָר הַכִּי חָשׁוּב בְּשִׁבְלָה בְּחַיִּים
 כָּל בְּקָר בִּ7:30 בְּדִיוֹק רוֹאִים אוֹתָהּ בְּתַחֲנָה
 (יֵשׁ לָהּ קְבִיעוּת וְגַם הַפְּנִסְיָה שֶׁלָּהּ מְסַדֶּרֶת).
 בְּשַׁעוֹת הַפְּנוּיוֹת הִיא סוֹרְגַת גּוֹבְלָנִים
 שֶׁקְּנָתָה בְּעִיר הָעֵתִיקָה בְּשִׁבְתָּה.
 אֲשֶׁר מִתְקַשֵּׁר לְפַעֲמִים מִן הַמוֹסָד
 אֲבָל הִיא לֹא מְרָאָה לוֹ פְּנִים כָּל כָּף
 זֶה טוֹב בְּשִׁבְלִי שֶׁיִּדַע שֶׁהִיא רְצִינִית
 וְשֶׁלֹּא יִחְשֹׁב שֶׁהִיא תִסְכֵּים לְפָנֶי הַחֲתָנָה.
 לְפַעֲמִים הִיא יוֹצֵאת עִם אֶחָד שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב לְסָרֵט
 מְגַלַּח לְמִשְׁעֵי וּבְנַעֲלִים מְצַחֲצָחוֹת
 וְכָל הַשְּׂכוּנָה רוֹאָה שֶׁהִיא מְבַלָּה
 וְהַשֵּׁם שֶׁלָּהּ נִשְׁאָר נָקִי.
 כָּלֵם בְּשִׁכּוּנָה יוֹדְעִים שֶׁעֲלִיזָה הִיא בְּחוּרָה לְלֹא רֶבֶב
 אוֹמְרֶת "שְׁלוֹם" וְ"מָה שְׁלוֹם הַיְלָדִים"
 יוֹדְעֶת לְתַפֵּר וְיוֹשֶׁבֶת בְּבֵית
 בְּחוּרָה רְצִינִית.
 יוֹם יָבוֹא וְהַמְזָל שֶׁלָּהּ יָבוֹא גַם כֵּן
 יָבוֹא בְּחוּר לְעֵגֶן וְהִיא תִתְחַתֵּן
 וְתוֹלִיד יְלָדִים שֶׁיִּגְדְּלוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם
 וְיַעֲרִיכוּ אֶת הָאִמָּא שֶׁלָּהֶם.

"כָּלֵם בְּשִׁכּוּנָה יוֹדְעִים שֶׁעֲלִיזָה הִיא בְּחוּרָה לְלֹא רֶבֶב".

על פי שיר זה, הסבר והדגם מה מאפיין "בחורה ללא רבב".

האם אתה מסכים עם הקביעה שעליזה אלפנדרי היא "בחורה ללא רבב"? נמק את דבריך.

2. לפניך שיר בלי שם (המתחיל במילים "סְלִימָה אֶת דּוֹמַעַת") מאת אמירה הס. קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריו.

סְלִימָה אֶת דּוֹמַעַת שָׁם עֵדִין לִיד הַפְּרִיז'יָדֵר עִם בְּלוֹק הַקָּרָח עַל
הָעֵינַיִם שְׁלִי
זֶה הָיָה בְּצָרִיף הַפַּח
שׁוּם קוֹסֵם מְאָרֵץ עוֹצוּ לִי לָאֵן לְרוֹץ לֹא בָּא
מְמַסְמֶרֶת נִפְשִׁי שְׁלֹא תִפְרָח
עֲמַדְתִּי לְיָדָךְ סְלִימָה וְלִילָה בְּמַעֲבָרָה חֲלַף מְעֲלִינוּ כְּמוֹ צֶל כָּבֵד

יֵשׁ לִילוֹת שְׂזָכְרוֹן קַקְטוּסִים מְעַקְצִים בְּלִשׁוֹן וּבְגוֹף
כִּי אֶכְלֶתִי מִפְּרִי דַעַת הַצֶּבֶר

הוּ רֵיחַ נְרַקִּיסִים מְשִׁכֵּר
מוֹשֶׁה רַגְלֵי יֶלֶד לְרוֹץ עֵמֶק בְּתוֹךְ בְּצַת נַחַל קִישׁוֹן
וְזָרִים בְּיָדָיו -
רִיצַת בְּקָר חֲלוּמָה אֶל לַע הַבְּצוֹת הַמְּרֹהֵיב
הַקִּיצֵתִנִּי אֶל בְּקָר שְׁכָלוּ שְׂכָר וְשִׁעַת בֵּין שְׁמֹשׁוֹת אֲדִירָה
חֲפָנָה אֶל תּוֹכִיָּה יֶלְדָה קַלֶּת גּוֹף נוֹשְׁמֶת נוֹף
פְּרוֹשׁ לְכָל גּוֹלָה אֶל עוֹלָמוֹ.

הַיִּיתִי עֲשׂוּיָה מְשִׁי טְהוֹר וּמְלֻמָּה
וְנִפְשִׁי מְסֻרָת בְּפֶרַח מְסֻרָק שׁוֹלְמִית

מֵה לָךְ סְלִימָה טָרֵם נוֹלְדָתְךָ נִסְפִית אֶל יָמִים גְּנֻשִׁים וְאַתָּה עוֹדָךְ
נֶצֶן מִתְהַפֵּךְ לְאַשָּׁה בְּעוֹלַת אִישׁ, יֶלְדָה יְתוּמָה מְאָב
וְאִין לָהּ חוֹבֵק. וְרַק אֲנִי נִצְבֶּתִי לָךְ מִרְחוֹק עַל שְׁפֶת הַיָּאוֹר
מְאַסְפֶת אוֹתָךְ אֶל תּוֹכִי גְרָה אֲסוּפִית

עֵינַיִךְ כֹּה קִטְנוֹת וְיוֹקְדוֹת רָגַשׁ סְתוּם
כְּמוֹ חֵד חֲנִית
כְּמוֹ יְהִלּוּם מְלֻטָשׁ
בֵּין עֵי חֲרָבוֹת שְׁמֻחָתָךְ
עוֹד בָּךְ דְּקָלִים וְעֵסִים הַתְּמָר.

על פי הבית האחרון בשיר, כיצד מצטיירת הדמות של האם בעיני בתה?
הסבר כיצד תיאור זה משתלב בתיאור דמותה של האם בשאר הבתים בשיר.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

וְהַגִּירַת הַזֶּרֶם / יהודה עמיחי

וְהַגִּירַת הַזֶּרֶם לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 דָּמִי מִמְּשִׁיךְ עֲדִיו לְשִׁקְשִׁק בְּדַפְנוֹתַי
 גַּם אַחַר שֶׁכָּבַר הַנַּח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
 וְהַגִּירַת הַזֶּרֶם לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
 הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרְכִים בָּהּ.
 גּוֹרֵל נוֹרָא. קָטְעֵי שִׁיחָה אַחַר חֲצוֹת.
 הַשֶּׁגַּ וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזֻכֵּר וְיוֹם מְשֻׁכָּח.
 עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מִדְּבַר גְּדוֹל
 וְנִרְגָּעוּ מְעַט. אִשָּׁה אַחַת. כְּלָלִי מְשֻׁחָק
 שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הַיֵּטֵב. חָקִי כָּאֵב וְכֹבֵד.
 עוֹד עֹכְשׁוֹ לְבִי, בְּקִשִּׁי יִשְׁתַּכֵּר
 בְּלֶחֶם אֲהַבְתוּ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הַזֶּרֶם בְּמוֹ הַגִּירָתָם.
 עַל אִם הַדְּרֹךְ, בָּהּ אֲנִי תָמִיד יְתוֹם בְּלִי אִם,
 צָעִיר מְדִי בְּשִׁבִיל לְמוֹת, זָקֵן מְדִי לְמִשְׁחָקִים.
 וְעֵיפוֹת חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמַּחְצָבָה בְּגוֹף אֶחָד.
 אֲרַכְאוֹלוֹגִיָּה שֶׁל עֵתִיד, בְּתֵי נְכוֹת
 שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהַגִּירַת הַזֶּרֶם
 לֹא נִרְגָּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מְרִים לְמַדְתִּי
 שִׁפּוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
 בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאֲנִיוֹת תָּמִיד.
 וְכָבֵר עוֹרְקִי וְגַם גִּידִי כְּסִבֵּךְ
 שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִיר. וְאַחֲרֵיכֶן
 מוֹתִי וְסוֹף לְהַגִּירַת הַזֶּרֶם.

שם השיר הוא "והגירת הזרם".

לדעתך, מי הם גיבורי השיר — ההורים? המשורר? גם המשורר וגם הוריו? הסבר והדגם את דבריך.

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
 לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
 חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
 וסבתך הייתה הולכת פה מתחת לשקמה
 וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן
 ומציצות מעל ראשה את ציצי המלחמה הנורא מכל –
 המלחמה על שטח המחיה.
 וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
 כי אלו הן סימפוניות מפלאות
 לכבוד השחר הבוקע מחדש,
 אולי אפילו לכבודה.
 וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה –
 ואת השאר אתה יודע, בודאי.

השורה "המלחמה על שטח המחיה" נמצאת במרכז השיר.
 הסבר את המשמעות של שורה זו בסיפור על הסבתא. הדגם את דבריך.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אל בית סבי באו תימנים ממחנה יוסף
 ישבו ושתקו
 כשאחד שר השני חכה
 כך גדלתי בין נהמה
 לשתיקה
 עכשו התקינו לאבי טלפון והוא יושב
 ומחכה לצלצול
 שמונים שנה שתק שתקו אבותיו
 עכשו הוא רוצה שיקשיבו לדבריו

תאר והסבר את היחס של הדובר בשיר לדורות שקדמו לו.
 בתשובתך הסבר את התרומה של מבנה השיר לעיצוב יחס זה.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

מתחת לפני האדמה / אלי אליהו

ומה לעשות שאצלי
הנתוח הצליח ובגדד
מתה. ולא נותרה
אלא המוסיקה שהיה אבי
שומע בתחנות הבושה,
כשהמתין בחניון התת־קרקעי,
לקחת אותי אל צבא העם
בדרכו לעבודה.

ולא אשכח לעולם
את עצב ידו המגוששת
אחר העברית, להחליף מהר,
לפני שיוצאים ועולים
מעל פני האדמה.

משבר ההגירה בא לידי ביטוי בשיר באמצעות תיאור היחסים בין בן לאביו.
הסבר קביעה זו, ובסס את דבריך על דוגמאות מן השיר.

פרק שני — דרמה (40 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 7-8.

מחזה מודרני

שים לב: על השאלות 7-8 אפשר לענות רק על פי אחד מן המחזות ברשימה שלפניך.

מי מפחד מווירג'יניה וולף / אדוארד אלבי; משרתם של שני אדונים / קרלו גולדוני; מקווה / הדר גלרון;

שבעה / שמואל הספרי; חשיבותה של רצינות / אוסקר ויילד; מסיבת יום הולדת / הרולד פינטר

7. בעלילה של מחזות רבים נחשפים סודות ושקרים, מוסרות המסכות שאנשים עוטים על עצמם ונחשפת מציאות מאיימת. הסבר והדגם מה נחשף בעלילת המחזה שלמדת.

8. מונולוג, דיאלוג, סיבוך והתרה, קונפליקט ויסודות טרגיים או קומיים הם ממאפייני הדרמה. בחר בשניים מן המאפיינים האלה, תאר כיצד הם באים לידי ביטוי במחזה שלמדת, והסבר את התרומה שלהם לבניית משמעותו.

פרק שלישי – ספרי קריאה (40 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 9-10.

שים לב: על שאלות 9-10 אפשר לענות רק על פי ספרי הקריאה האלה:

מישהו לרוץ אתו / דויד גרוסמן; המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון; החברה הגאונה / אלנה פרנטה;

האישה בלבן / וילקי קולינס; סמטת השקדיות בעומריג'אן / דורית רביניאן

9. מהי התעלומה שבמרכז הספר שקראת?

האם התעלומה נפתרת? הסבר והדגם את דבריך.

10. לעיתים דווקא יצירות המתארות מציאות שונה מן המציאות המוכרת לנו יכולות להאיר לקורא את מציאות חייו

באור חדש.

האם אתה מסכים עם קביעה זו? נמק את דבריך, ובסס אותם על המציאות המתוארת בספר שקראת.

בהצלחה!